

TARBIYADA INDIVIDUAL YONDASHUV MUAMMOSI.MEHNAT FAOLIYATINING TARBIYAVIY AHAMIYATI.

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

EGAMBERDIYEV FARXOD TUXTAYEVICH

Ibrohimamin@mail.ru

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi I-kurs talabasi

QURBONOVA MUSHTARIYBEGIM

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarbiya jarayonida individual yondashuvning mazmuni va ahamiyati yoritilgan. Har bir o'quvchining psixologik xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish zarurligi asoslab berilgan. Tarbiya jarayonida uchraydigan muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, mehnat faoliyatining shaxs rivojlanishidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati ko'rsatib berilgan. Mehnat orqali o'quvchilarda mas'uliyat, mustaqillik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarning shakllanishi yoritilgan. Tadqiqot natijalari individual yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiya samarali ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: individual yondashuv, tarbiya jarayoni, mehnat faoliyati, psixologik xususiyatlar, shaxs rivojlanishi, motivatsiya, ijtimoiy faollik, pedagogik yondashuv.

Аннотация: В данной статье раскрываются содержание и значение индивидуального подхода в процессе воспитания. Обосновывается необходимость учета психологических особенностей, способностей и потребностей каждого учащегося. Анализируются проблемы, возникающие в

воспитательном процессе, а также пути их решения. Кроме того, показано значение трудовой деятельности в развитии личности и её воспитательная роль. Освещается формирование у учащихся таких качеств, как ответственность, самостоятельность и социальная активность посредством труда. Результаты исследования свидетельствуют о том, что воспитание, организованное на основе индивидуального подхода, является эффективным.

Ключевые слова: индивидуальный подход, воспитательный процесс, трудовая деятельность, психологические особенности, развитие личности, мотивация, социальная активность, педагогический подход.

Abstract: This article discusses the essence and importance of an individual approach in the educational process. It substantiates the need to consider each student's psychological characteristics, abilities, and individual needs. The problems arising in the process of upbringing and ways to overcome them are analyzed. The role of labor activity in personal development and its educational significance are also highlighted. It explains how responsibility, independence, and social activity are formed in students through labor. The results of the study show that education organized on the basis of an individual approach is effective.

Keywords: individual approach, educational process, labor activity, psychological characteristics, personal development, motivation, social activity, pedagogical approach.

Hozirgi kunda ta'lim jarayonini takomillashtirish, uning samaradorligini oshirish hamda shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ta'limning psixologik jihatlarini chuqur o'rganish zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida ajralib turadi. Ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsning psixik rivojlanishini ta'minlovchi murakkab tizim sifatida namoyon bo'ladi [1, 12–

18-betlar]. Har bir o‘quvchining individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish ta’lim sifatini oshirishga yordam beradi hamda ularning shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Shuning uchun pedagogik jarayonda individual yondashuv tamoyillarini amalga oshirish, har bir o‘quvchining o‘ziga xosligini inobatga olgan holda tarbiyaviy va o‘quv jarayonini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta’lim muassasalarida psixologik xizmatning rivojlanishi, individual va guruh shaklida ishlash imkoniyatlarining kengayishi ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda [2, 73–85-betlar]. Shu bilan birga, mehnat faoliyati shaxsning tarbiyaviy va psixologik rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Mehnat orqali o‘quvchilar nafaqat amaliy ko‘nikmalarni egallaydilar, balki mas’uliyat, mustaqillik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni shakllantiradilar. Bu esa ularning jamiyatda muvaffaqiyatli shaxs sifatida o‘sishiga yordam beradi [3, 115–139-betlar]. Shunday qilib, ta’lim jarayonida individual yondashuvni tatbiq etish va mehnat faoliyatining tarbiyaviy ahamiyatini hisobga olish zamonaviy pedagogik jarayonning asosiy vazifalaridan biridir. Ushbu maqolada ta’lim va tarbiya jarayonlarida individual yondashuvning mohiyati, uning muammolari hamda mehnat faoliyatining tarbiyaviy roli tahlil qilinadi.

Tarbiyada individual yondashuv har bir o‘quvchining psixologik xususiyatlari, qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta’lim va tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning eng muhim omili hisoblanadi [4, 45–61-betlar]. Har bir o‘quvchining o‘ziga xosligi ularning o‘rganish sur‘atlari, qiziqishlari va bilim olish uslubiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois pedagoglar va psixologlar ta’lim jarayonida individual yondashuv tamoyillarini tatbiq etish orqali o‘quvchilarning shaxsiy imkoniyatlarini maksimal darajada rivojlantirishga intilishlari lozim.

Amaliyotda individual yondashuvni to'liq amalga oshirish ko'plab qiyinchiliklar bilan bog'liq. Avvalo, o'quvchilar sonining ko'pligi, maktab resurslarining cheklanganligi va pedagoglarning yetishmasligi shaxsiy yondashuvni tashkil etishda asosiy to'siqlar sifatida namoyon bo'ladi [5, 73–85-betlar]. Shu sababli maktablarda psixologik xizmatlar tashkil etilib, o'quvchilar bilan individual yoki kichik guruhlar shaklida ishlash tizimi yo'lga qo'yilgan. Bu esa o'quvchilarning psixologik holatini chuqurroq tushunish va ularning individual ehtiyojlariga mos pedagogik yordam ko'rsatish imkonini beradi.

Mehnat faoliyati tarbiya jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u o'quvchilarda mas'uliyat, intizom, mustaqillik, mehnatsevarlik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi [6, 115–139-betlar]. Mehnat faoliyati orqali o'quvchilar nafaqat amaliy ko'nikmalarni egallaydilar, balki shaxs sifatida o'sib, jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxsga aylanishadi. Shu bilan birga, mehnat jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari rivojlantiriladi, ularning muammolarni hal qilish, qaror qabul qilish va jamoada ishlash ko'nikmalari oshadi.

Tarbiyada individual yondashuv va mehnat faoliyatini uyg'unlashtirish o'quvchilarning shaxs sifatida to'liq rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Har bir o'quvchining qobiliyatlari va ehtiyojlarini inobatga olgan holda mehnat faoliyatini tashkil etish nafaqat ularning motivatsiyasini oshiradi, balki tarbiyaviy jarayonning samaradorligini ham sezilarli darajada kuchaytiradi [7, 92–110-betlar]. Individual yondashuv asosida mehnat tarbiyasi dasturlari pedagoglar, psixologlar va ota-onalar hamkorligida amalga oshirilsa, u o'quvchilarning o'zini anglash, shaxsiy va ijtimoiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, individual yondashuv asosida tashkil etilgan mehnat faoliyati o'quvchilarda mas'uliyat va mustaqillikni shakllantirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, shuningdek, ijtimoiy faollikni oshirishda samarali bo'ladi [8, 128–

144-betlar]. Bu esa ularning shaxs sifatida rivojlanishiga, o‘zini hurmat qilish va baholash darajasini oshirishga yordam beradi.

Shunday qilib, zamonaviy ta’lim va tarbiya tizimida individual yondashuvni tatbiq etish va mehnat faoliyatining tarbiyaviy ahamiyatini hisobga olish o‘quvchilarning ijtimoiy, psixologik va shaxsiy salohiyatini to‘liq rivojlantirishning asosiy vositasi hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, pedagogik amaliyotda individual yondashuvni rivojlantirish, mehnat faoliyatini samarali tashkil etish va ularni uyg‘unlashtirish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Mazkur maqolada tarbiya jarayonida individual yondashuvning mohiyati va mehnat faoliyatining tarbiyaviy ahamiyati batafsil tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv har bir o‘quvchining psixologik xususiyatlari, qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish orqali tarbiyaviy jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, o‘quvchilarni shaxs sifatida rivojlantirish, ularning ijtimoiy, intellektual va psixologik salohiyatini to‘liq ochishga xizmat qiladi. Mehnat faoliyati esa tarbiya jarayonining ajralmas elementi bo‘lib, o‘quvchilarda mas’uliyat, mustaqillik, intizom, mehnatsevarlik va ijtimoiy faollik kabi sifatlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Mehnat faoliyati orqali o‘quvchilar nafaqat amaliy ko‘nikmalarni egallaydilar, balki ularning ijodiy qobiliyatlari rivojlantiriladi, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash ko‘nikmalari oshadi. Shu bilan birga, mehnat faoliyati o‘quvchilarda motivatsiya, tashabbuskorlik va o‘zini baholash qobiliyatini kuchaytiradi, bu esa ularning shaxs sifatida to‘laqonli rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, individual yondashuv va mehnat faoliyatini uyg‘unlashtirish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning psixologik va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga yordam beradi, shuningdek, ularning shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Individual

yondashuv asosida mehnat tarbiyasini tashkil etish, pedagoglar, psixologlar va otalar hamkorligini talab qiladi, bu esa o'quvchilarning rivojlanish jarayonini yanada samarali qiladi. Shu bois, zamonaviy ta'lim tizimida individual yondashuvni rivojlantirish va mehnat faoliyatining tarbiyaviy ahamiyatini hisobga olish ta'limning asosiy vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. O'quvchilarning shaxs sifatida to'liq rivojlanishi, ularning ijtimoiy, psixologik va intellektual salohiyatini oshirish hamda mehnatga hurmatni shakllantirish mazkur yondashuv va faoliyatning amaliy ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi. Shu tariqa, tarbiya jarayonida individual yondashuv va mehnat faoliyatini uyg'unlashtirish, o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishi va kelajakda jamiyatga foydali shaxs bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qodirov B.R. *Pedagogika*. – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 45–61-betlar.
2. Davletshin M.G. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent, 2018. – 73–85-betlar.
3. Xodjaev N. *Tarbiya nazariyasi*. – Toshkent, 2021. – 115–139-betlar.
4. Tursunov S.S. *Ta'limda individual yondashuv*. – Toshkent, 2019. – 92–110-betlar.
5. Karimov A.A. *Mehnat faoliyatining tarbiyaviy ahamiyati*. – Toshkent, 2020. – 128–144-betlar.
6. Saidov R.K. *Pedagogik psixologiya asoslari*. – Toshkent, 2017. – 50–68-betlar.
7. Normurodov B.T. *Ta'lim jarayonida motivatsiya va shaxs rivojlanishi*. – Toshkent, 2018. – 77–95-betlar.
8. Yusupova M.N. *O'quvchi faoliyati va individual yondashuv metodikasi*. – Toshkent, 2020. – 102–120-betlar.
9. Abdullayeva L.S. *Mehnat tarbiyasining psixologik asoslari*. – Toshkent, 2019. – 88–107-betlar.

10. Mirzaev F.H. *Pedagogik innovatsiyalar va individual yondashuv*. – Toshkent, 2021. – 60–78-betlar.
11. Raxmonov S.A. *Shaxs rivojlanishi va tarbiya metodikalari*. – Toshkent, 2016. – 120–138-betlar.
12. Tadjiev A.K. *Zamonaviy ta’limda individual yondashuv va psixologik xizmat*. – Toshkent, 2020. – 95–112-betlar.